

КӨКТЕМ КӨКЖИЕГІ

(1978 ж., «Жазушы» баспасы)

АҚ ШИЛЕР

Құм Тосын жаққа құларда,
Қол бұлғаушы еді ақ шилер.
Малынып мұхит мұнарға,
Тоқындаушы еді ақ шилер.

Алтынмен аптап күн нұры,
Жарқылдаушы еді жел қағып.
Сайрайтын жоқ-ты бұлбұлы
Өздері сыңсып, толғанып.

Табиғат берген тілменен
Үнсіз де түнсіз тебіреніп.
Сусыған қызыл құмменен
Тұратын толқып, еміреніп.

Көрдім мен құмның шилерін,
Желкілдеп қунап тұрғанда.
Қозғалып бірге билейді
Қарауыл төбе құмдар да.

Аршын да, аршын құм іші,
Дастарқан дерсің жайған бір.
Қанаты құмның, дұрысы,
Қаға алмай тұрған қайран бір.

Құмдағы қыруар өскіннің
Сыңары сирек сұңғағы.
Бар екен сенде, кеш білдім,
Жоқ деуші ед сенде гүл жағы.

Қас-қағым сәтте қабығың
Терідей түлеп жаңарып.
Жалғыз-ақ талсың, тамырың
Жап-жайқын құмға таралып.

«Жап-жайқын мұхит бетінде
Жұптасқан желкен – керуендер.
Соққан бір дауыл өтінде
Селдіреп қала көрмендер».

Және де солай тіледім,
Табиғат пейілі кең ғой деп.

Қауышып есен жүремін,
Пенделік оймен сенбей кеп.

Қаз-қалпың қоңыр құмыңнан
Аумай да көшпей еш жаққа.
Қызықпайсың-ау, құбылған
Тауға да, тасқа, асқаққа.

Құмыңның қалды жыры боп,
(Болсақ қой сендей баршамыз) .
О, құмның шиі, бір түнеп,
Кетті екен саған қанша құс.

* * *

Аман ба, туған топырақ,
Аман ба, Ақшығанағым.
Ақ деген сөзден жарқырап,
Жеткендей жақсы хабарың.

Жүйкемді күллі босатып,
Мен сені неге сағынам.
Сенде өткен дәурен – жас уақыт,
Сәулесіне әлі табынам.

Жұмыр жер неге кең деме,
Қасиетті қырлар көп-ақ қой.
Азамат туған жерге де
Аз ғана күндік қонақ қой.

Әйтпесе, біздің бәріміз
Жүрсес пе ек туған төбеде.
Жұмыр жер – кеме, жанымыз,
Жанымыз бірге кемеде.

Шыр етіп түскен уыс құм,
Қасиетті болар себебі,
Алғашқы деммен туыстың,
Алғаш сол сүйді денені.

Қайғысыз, қамсыз күндердің
Қайығында сонда жүзерсің.
Кіршіксіз, кірсіз гүл көрдің,
Үзбессің, мүмкін үзерсің.

Кімде де бар ғой нала, наз,
Күндер бар жолың болмайтын.
Сондайда бірақ адам аз
Туған жерді іздеп бармайтын.

Сондайда бірақ көп пенде,
Тек өзім ғана сүйем деп,
Сен аунап өскен бөктерді
Тұрады жалғыз иемдеп.

Әттең-ай, сонда тіл болып,
Сөйлеп бір кетсе әлгі қыр.
Білер ед, бейбақ, шын берік,
Туған жер сүйер жалғыз ұл,
Жалғыз ол емес екенін,
Сүюдің сан мың бар заңы.
Сүюге оның жетерін,
«Сүйем» деп айту арзаны.

Туған жер, саған қаталап,
Кім қалай сүйсе өз еркі.
Мендегі сендік махаббат –
Жанардың нұры – көз өрті,
Жүректің жыры – сөз өрті.

* * *

Асқынып ағатын бұлағың,
Бастығып қалған ба, шырағым.

Басылмай келіп ем құмарым,
Басыңа жеттім де құладым.

Баяғы ағысың қайда асау,
Булығып жатыр ма, бар ма сау?!
Қара жер қайнарға тоймас-ау,
Қайнарлар ағыссыз қалмас-ау.

Көлдері қол бұлғап талай қыр,
Төсінен шақырды талай нұр.
Сабылып сабырсыз келгенде,
Саябыр жатқаның қалай бұл?

ҒАНИ АҒА

Қара тас түнді шақпақша шағып қақ жарып,
Алтынның түсі секілді бейне ақ жарық.
Аспаннан бір сәт тұрады, - дейді, - нұр сеуіп,
Тілегің қабыл, көрсең бір соны бақ жанып.

Қасиетті нұрдың белгісіз қашан жауары:
Қызыл іңірдің тарқаған соң ба зауалы,
Қоп-қою түннің торлаған тұс па қамалы,
Қаққанша қасты қанатын жайған сол нұрдан
Адалдық тіле, адалдық қана дауалы!

Сипатын нұрдың суреттей алмай тілменен,
Салыстыра алмай Айменен яки Күнменен.
Айтатын жұрттар: «Төбесінде айлап тұрса да,
Бірде бір тілек тілемейді, - деп, - білмеген».

Айтатын және біреулер «мынау қай таң» деп,
«Қап» деген сөзді қадір түн өте айтар деп.
Ей, халқым менің, аңтарылушы ең аспанға,
Қадір түн түгіл, боп шықты көкте сайтан жоқ.

Сен оны білдің, біле де жүріп алдандың,
Сол емес пе деп жұлдызға да аққан таң қалдың.
Қасыңда бірақ қадір түн туып қаншама,
Жарығы болып үзіліп жатты жалғанның.

Қадір түндердің қонысы кара жер екен,
Өрісі – халқы, өсірген орта елі екен.
О, тоба, тоба! Менде де біраз болыпты-ау,
Шарапат түндер, шұғыласы болған мерекем!

Наразы туып нарқын біліп ең халқыңның,
Ширек ғасырға сыя алмадың ба, шарқ ұрдың.
Қамба қазғанда қара топырақтан кезіккен,
Сәулесіне ұқсап сіңдің бе сен бізге алтынның.

Беу, Ғани аға!

Сен де бір қадір түн едің,
«Ұзақтау жан» деп үзіліп тұрып тіледім.
Сәулесі сіңсе сәулетті келешектерге
Өтірік екен «өзекті жанға бір өлім».

ДӘМЕТЕМІН, МАХАББАТ

Шын ләззат күтемін тағы сенен,
Шын рақат күтемін тағы сенен.
Дүр сілкініп жүрегім дір етті ғой,

Дәметемін, махаббат, әлі сенен.

Лебің самал желпитін жел боп жетсең,
Көңілім қалар тағы да келмей кетсең.
Қайтейін мен дәметпей, бұрында бір
Дәметкізіп, дәнеңе бермей кетсең.

ЕКІ ҚАЗ

Көліме былтыр ерте қонып ең, екі қаз,
Көлімнің бетін күлімсіреткен екі қаз.
Кешіктіңдер ғой, сыңайы салқын аспанның,
Жылым сулардың болғаныменен беті жаз.

Кешігіп биыл талықсып ұшып келгенде,
Тәнті етер сыйлық таба алмай жүрмін сендерге.
Көк құрақтарын көп орып едік өткен жаз,
Қарсы алар ма екен жатырқап жайдақ көлдер де.

Көк аспаныңның кеңістігіне тайғанап,
Аққуларменен араласып кел, ай қабақ.
Жалаңаш көлдерді айналып өтіп қаңқылда,
Қаңқылдаңдаршы, қонысым менің қайдалап.

* * *

Ғ. Қайырбековке

Екі-үш үй көшті ме екен Дүбірдегі,
Екі ши өсті ме екен түбірлері.
Желпініп бір өте ме екен қырат-қырды
Жәннат леп жұп-жұмсақ жел іңірдегі.

Жалғыз бұлт көкжиекте қосақталмай,
Жалғыздық жан жүйесін босатқандай.
Жібісе, желпи соққан қияңқы жел,
Шайқай ма шалғындағы шашақтардай.

Елгезек есіле ме ерке бұлақ,
Еңістен көсіле ме ерте құлап.
Ертерек тілі шыққан бұлақтардың
Бал мезгіл балалығы келте бірақ.

Шайқалып шарбы бұлттар сейіле ме,
Шайпау жел ауады екен ойы неге?..
Екі-үш үй төбесіне бұлт айналып,
Иіп бір берер аспан пейілі – ене.

Екі-үш үй қара құрым туырлығы,
Тұр ма екен тарқатылмай уық жібі.
Жүр ме екен бәйек болып бәйбіше - әже
Пісіріп соңғы сауған иіндіні.

...Екі-ши көшті ме екен Дүбірдегі,
Екі ши өсті ме екен түбірлері.
Көшкенде өскен шығар, қараша қос,
Қайда екен бірді-екіді жүгірмегі.

Жайқалып алуан тамыр гүл ашқанда,
Шайқалып бала бұлақ қыр асқанда,
Найқалып өскен шидің ортасынан
Шаншыла ұшса бір құс ніл аспанға...

* * *

Жарқыным-ау, махаббат өрт екен ғой,
Мерт етердей адамды дерт екен ғой.
Он жетіде үйлену ерте екен ғой,
Жарқыным-ау, махаббат жалқы екен ғой.

Жарқыным-ау, махаббат жалқы екен ғой,
Шын ғашықтар зар болу салты екен ғой.
Он жетіде қол жетпеу ойлағанға,
Махаббаттың мәңгілік нарқы екен ғой

Жарқыным-ау, махаббат мұң екен ғой,
У екен ғой, не зэмзэм су екен ғой.
Он жеті жас өзі емес махаббаттың,
Маңайында естілген шуы екен ғой.
Шуылымен, шуымен алдамаған
Ақ махаббат бары рас, шын екен ғой.

ЖАСТЫҚ

Көктемгі бір өзеннің тасқынымысың,
Көбігін көкке ататұғын көкек айында.
Жаз алыс.

Аптабы сорып бастығу үшін,
Жастық-ау, болсашы уайым бөтен ойыңда.

Жағаңда жап-жасыл құрақ, қурай да балдай,
Құсың жоқ шырқатпайтұғын, қондырмайтұғын.
Елесің кетерде жоқ та, туғанда бардай,
Жастық-ау, уақыт па едің қол бұлғайтұғын.

ЖЕҢІС ЖЫРЫ

Өтежанға

Қозатын «қоға» десе намысымыз,
Өртеңнің орнындағы қамысымыз.
Жел тұрсын, самал соқсын бұл маңайда,
Бірінші шыққан біздің дауысымыз.

Жел жоқта қамыс басы майда құрақ,
Үкідей үлпілдейді ойланып ап.
Сабағын қағыстырып табыстырған,
Қолаң жел – қойдай жуас қайда бірақ?!

Дауылы соқпай жатып байқалған соң,
Дауысы шықпай қайтсін, шайқалған соң.
Ерлік сол – жел өтінде тұрсаң дағы
Еркелеп шындығыңды айта алған соң.

* * *

Жылдар қалай зымырайды, ағажан,
Шапшып аққан суларға ұқсап сағадан.
Самайыңа ақ кіреді аңдатпай,
Суық қолдай жас күніңді тонаған.

Бірте-бірте көздегі үміт мұнары
Сейіледі, кеудеңе кеп тұнады.
Құйттай жүрек құйын мінез, құрғырым,
Тыпыршиды, қанадан тыс ұрады.

Қанат бұлғап қайтқан құстай төбемнен,
Күн өтеді... көлеңкесін көрем мен.
Мені анау жыл қытықтайтын қыз даусы

Қарт әншінің әуеніндей көнерген.

Көз алдымда керуен көлбеп дәл мына,

Көнерген де, жаңарған көп орнына.

Қысқа жіптей келмесең де күрмеуге,

Қайран жастық, орның сенің толды ма?

Заманмен диалог

Адам кейде албырт та алаңғасар.

Айдай жолда қияс бір қадам басар.

Адам – кеуде жоқ шығар жарақатсыз

Қияс қадам кейде бір жараңды ашар.

- “Әмән нашар болғам ба, әмәнда осал” -

Деген бір ой сезімге қамал жасар.

Өзіңді өзің алдымен жегідей жеп,

Ақтарылғың келеді Заманға сәл.

- Жолдас Заман!

Мен саған Замандаспын,

Сан мүдіріп, сүрініп қадам бастым.

Зымырансың, жылдамсың,

кешір мені,

Мен сенімен зымырап аға алмаспын.

Ырза емеспін өйткені кей күніме,

Мырза емеспін өйткені ой гүліне.

Кеше мені бір шаттық шарықтатып,

Бүгін бір мұң көгендеп қойды, міне.

Күйбең тірлік – шеңберге симай кейде,
Кеткеніммен,

шаңырақ үй-жай менде.

Алдымдағы күндерге асықсам да,
Қарайлаймын артыма қимай кейде.

Өкінемін.

Өлердей сан соғамын,

Өкінішке қайсарсып қарсы ағамын.

Жолдас Заман,

бойымнан зая кетті

Саған берер қанша күш, қанша жалын.

Қуанамын.

Жүрегім жарылардай,

Қуаныштың кеудемде таңы бардай.

Жолдас Заман,

келеді таңым менің

Таланттыдай талансыз таныла алмай.

Өкініш пен қуаныш.

Бұларға мен,

“Өзімсіңдер” деп ылғи ұрандап ем.

Мен солармен жүргенде қоян-қолтық,

Жолдас Заман, өзгермей тұрар ма әлем?..

Жолдас Заман!

Сондықтан мына мен де

Болармын бір күйкі жан, сірә пенде.

Кеудемдегі жарам сол, сенен бөлек

Болған күндер, құнын сен сұра, терге!

“ – Жоқ, Замандас,

шын жылап, шын қуансаң,

Сезімді өзіңе ту қыла алсаң,

Өмір бойы игеріп үлгіре алмас

Жүрегіңді таусылмас тың қыла алсаң.

Жаңа Адамсың, сен мәңгі жас Адамсың

Армандайтын Азамзат күллі жайсаң.

Соны аңғардым мен сенің лебіңнен,

Мықты адамдар уақыттан, тегі бізден.

Сан заманды есейтіп келесіңдер

Қуаныш, қайғы сөлін емізумен”.

1977 ж.

КЕЛІН

Ауыл арты айдын көл – қардың суы,

Қар суына қосылған жаңбыр суы.

Тұщы суға барады қыз-келіншек,

Табанына шашырап шалғын шығы.

Кешке қарай көкжиек күреңітіп,

Қою бұлтты балқытып тұр ерітіп.

Боз жусанның түбінен тіп-тік ұшып,

Бір бозторғай аспанда жүр елітіп.

Ауытқыған ауамен бозторғайға

Көп қадалды бір кемпір,

көз талмай ма?

Кенет ұшқан құстардың қанатындай

Келер болса жақсылық кез таңдай ма?

Қүдіретімен тұрған кез көктем буып,

Күн сәулесі алтын зер боп төгіліп.

Қайта оралды әлгі құс...

қайран дүние,

Келмейді әттең, бұлдырап кеткен үміт!

Көмейінен торғайдың төгілген үн,

Әкеледі көзге жас, көңілге мұң.

Майдан біткен,

мазасыз кемпір күткен,

«Махаббатын ән қылып менің де ұлым...

Менің де ұлым оралар, орнында бар,

Орнында бар болған соң орман толар.

Менде қайта көктермін жапырақ шашып,

Жапырылып жапанда қалған томар».

Күтті кемпір екі жыл, үшінші жыл,

Күтті келін көп естіп қысыр сыбыр.

Екеуі де сұрайды әлдекімнен,

«Құсымызды кенеттен ұшыршы бір».

...Суға барған көп әйел шалқып әні,

Кешке жақын көл жақтан жел тұрады.

Қараша үйдің шығып ап қолдауына
Қадалып тұр сол жаққа кемпір әлі.

Көл маңайы көп жұрттың шуын құшып,
Ерте түсті шалғынға бүгінгі шық.
- Келін, бүгін көлге сен бармаушы ма ең,
Жалғыз қалдың, кетті ғой іңір түсіп.

Және де айтты:

«Қыздардан жай қалдың ба,
Әлде бүгін бір жаққа ойландың ба?»
Келіні тұр таранып, шашын өріп,
Керегеге ілулі айна алдында.

Абыройын қалдырып аманатқа,
Жардан артық жоғалған жара боп па!..
Кемпір де дал,
барғанын айна алдына
Жори алмай жақсылық, жаманатқа.

- Көңілінің шашбауы көтеріліп,
Көлге қарай асығып жетеді жұрт.
Қайда асығам, қашанғы күзетемін,
Бұл босаға мен үшін бекер үміт.

Иінағашы салдырлап иықтағы,
Қараңғыда көл жаққа жуықтады.
Жабамын деп түндікті жатты кемпір,
Құлап түсті бір дәуіт уықтағы.

Келер күні тұрып па келін ерте,
Қолы үйренген қашарын еміренте,
Еміренте сауғанда, елжіреді
Ене емшек секілді көңіл дерте.

Содан кейін кір жуып, шай қайнатты,
Білек түріп шайқады бал қаймақты.
Бұзауы бар қашар да май береді,
Қысыр қалу, япыр-ай, қандай қатты!

Көрші жинап, көп жұрттың батасын ап,
Келін айтты:

- Келгем жоқ жат асырап,
Тайып тұрар тағы да мен емеспін,
Алып ұшқан нәпсімен шатасып ап.

Мүлкін де алмай бұл үйден, малын да алмай,
Кейде орнында тұрмайтын лағылдардай,
Кетті келін,

кетерде енесіне
Еңіреді «кетті деп бағым жанбай».

Қыз-келіншек күлкісі сараласып,
Көлден қайтты жарысып, жағаласып.
Жалғыз кемпір келеді жұрт соңында
Ақ жаулыққа ақ самай араласып.

Жалғыз кемпір келеді...

қайран көңіл,
Артта қалған жылдарға ала қашып.

* * *

“Келіншек пе, екен, қыз ба екен,
Иман жүзді екен, ізгі екен.
Таң алды түскен сонар ма,
Бір жүріп өткен із бе екен?

Махаббат атты құрылықта
Бақытты ма екен, мұңлық па?
Тәрк боп кеткен жоқ па екен,
Тағдыр дейтұғын – бұйрыққа.

Ғашықтық өртке малынып,
Асықтық дертке шалынып.
Көрген жоқ па екен қамығып,
Кеткен жоқ па екен жаңылып?..

Апыр-ау, анау алма бет,
Қарақат көз бен шие ерін.
Тәтті ұйықтап жатқан таңда кеп
Қонатын жері-ау киенің”.

Деп қалдым, досым,
деп қалдым,
(Дерсің сен тағы, айт, айтқыш.)
Саған да сондай тап болсын
Сұлулық дейтін – Жайтартқыш.

07.11.1977 ж.

* * *

Көргеннің бәрін кеудеге қамап, шегендеп,
Көздегі нұрды ақылға матап, көгендеп,
Жиырма бестегі жабырқай ма екен жас ақын
«Күндерде бір күн бізге де қарттық келер», - деп.

Қайғыру неге...,

қайғырмаймын мен өз басым,

Қарттық та жақсы басыңнан күнің озғасын.
Бас жаққа қойған белгің де тозсын өлген соң,
Жас шақта жазған бір шумақ жырың тозбасын!

ҚҰРАҚ ЖЫРЫ

Көл жиектеп желкілдейтін көк құрақ
Жел иектеп селкілдейтін көк құрақ.
Өсе-өсе қамыс болдың сен, міне,
Өсе-өсе жігіт болдым мен, міне.

Ей жас құрақ, біздегі сәл айырма,
Адамға тән... мен айтпай-ақ пайымда.
Біздің жыр да сендерге ұқсас, тек қана
Әр дауыспен айтылған бір қайырма.

* * *

Мен тал көрдім, солқ-солқ еткен құба тал,
Ми далады ыққан қойдай бір отар.
Қайдан ғана қаулап өсіп шықты екен,
Қақтаған күн қалай ғана шыдатар.

Сұңғақ екен сылап бойын керілген,

Уақыт, сарала өзің безбеніңмен.

Бейбіт күн, биік арман – қос мұратым,

Парасат күші арқылы паш қылатын.

Уақыт мойындаған әлдеқашан

Қоғамның коммунистік жас қуатын.

Мен – солмын.

Қуаты жас, сана сергек,

Көкті орап, жер қопардым дара сермеп.

Дүниені сан танданттым, сан таңғалттым,

Айтпадым: «Мен сиқырдың баласы ем» - деп.

Қиялдың шиырланған қиян көгі,

Ғасырым, көркің – жастық күй, әндері.

Бір айдын «Революция – Коммунизм»

Планета жастығының құяр жері.

Сан алуан әр халықтың тіл мен түрі,

Бірақ та әділ ойдың бір төркіні.

Әне, әне, Африка жастығының

Бет алды сол айдыңға мың толқыны.

Мен де – ағыс.

Шөлін басып талай құмның

Ақтым да, алғы күнге қарай білдім.

Мен – жастық, мен – жиырма бес,

коммунистік

Алғашқы толқынымын сол айдыңның.

* * *

Менің бір тұтам өмірім,
Тартсам созылар тарамыс болсашы,
Бірде бай, бірде жұтаң көңілім
Жүйткіп жазылар қаламұш болсашы.

Көп менің жүрген жолдарым,
Кеңістік көп іздеп, кербез көл іздеп.
Мен – қарлығаш!
Қайда ұшпадым, қайда қонбадым.
Бауырыма басқа балапан талмайтын жем іздеп.

Мінез

Адамның сорлы міні – мінезсіздік,
Сананың солғындығы – мінезсіздік.
Ерлік те, еркелік те – бәрі мінез
Болмаса тым есерлік, тым ессіздік.

Мінездан табады адам дос та, жау да,
Табады кейде бейнет – басқа сауда.
Мінезсіз мінсіздерден мінезділер,
Бақытсыз болған емес ешқашанда.

Ей, досым!

Жүз шайысып қалысармыз,
Тобық қағып, аяқ та шалысармыз.
“Ер шекіспей бекіспес” - деген қазақ,
Мінезің болса – болды,
табысармыз!

* * *

Нөсерлеп өтті жаңбыр,
Аспанды күркіретті.
Көкжиек ала шабыр,
Астарын жыртып өтті.

Қара оттың түбі балқып,
Булығып тұр жетілмей.
Жусаған үйір жылқы
Жусаннан үркетіндей.

Жазылып жайылмайды,
Жаңбырға жалдап алып.
Қайық жел қайырлайды
Жазықтан жонға барып.

Боз бие дара мүсін,
Топ малдан биік тұрды.
Теуіп қап жабағысын,
Құлынына иіп тұрды.

НҰРҚАН МЕН ХАЙРОЛЛА

Нұрқан – ақын, Хайролла – төкпе жырау,
Егіз шекті екеулеп жеккен ылау.
Хайроллаға жыр туса, хабар келген
- Жет Торғайға тезірек, жет, жаным-ау.

Колхоз бенен қаланың арасы алшақ,
Көлігі жоқ көп жұртқа қарасар шақ.

Жол жүрер күн, жаз бойы қаңтарулы
Қарағайға жанасып жара саусақ.

Басып-басып қалғанда сағасынан,
Шалқып бір күй шығады шарасынан.
Шекке тиіп кетер деп қорқып отыр
Жазым қолдың Хайролла жарасынан.

Атын ерттеп асығып қамшылайды,
Айдау жолдың бойынан шаң шұбайды.
Ашудастай ащы айран бойға сіңіп,
Кекірген соң кеңсірік қаңсымайды.

Көкжиекке күлдіреп күн құлаған –
Көздің майын тауысып тұр бір адам.
Қызыл толқын ішінде қайық болып
Жалғыз қара көрінді бұлдыраған.

Бір-ақ елі маңдайды баққа бөлеп,
Бақыт келсе – байлайтын қақпа керек.
Келе жатыр ақынға бір жақсылық
Қызыл толқын ішінен аққан ерек.

Нұрқан үйі – шым тезек қабырғасы,
Өтті осында жас шағы, жалын жасы.
Қанатымен осы үйде желпіді оны
Қайран өлең, қанатты қарлығашы.

Құйып кеткен құрдымға қайран жасын,
Сезген ақын сезімге қайралғасын

Селдетіп бір сәуірдей құйып өтіп,
Шөлдеп көріп сағынған Хайролласын.
Аударып ап ерінен, еміреніп
Егіз туған баурындай айналғасын.
Қозы іңірде көгеннен жамыратып
Көтереді Хайролла қайран даусын!
Келген алам қи ойып, сақпан атып,
Ақын жыры бойына от таратып.
Ескі әріппен жазылған қолжазбаны
Ежіктейді ай жатып, апта жатып.

- Зәру жырға зарығып жұтап едік,
Жапырағы бар желпі, - деп, - бұта болып,
Хайролланы қонаққа шақырады ел,
Ол кетеді өңденіп сыпа болып.

Сәтен көйлек жуылып, құты кіріп,
Саптама етік аяқтан сыпырылып.
Дастарқанның басында, қасында ақын
Төкпе жырау төгеді құтырынып.

* * *

Оймақтай көлдің жиегі,
Аққу құс ұшып киелі.
Қырын бұрып қанатын,
Қыл мойынға иеді.
Қарасудан жыртылып,
Дара тұлға құлпырып,
Буынсыз бел майысса –
Қос қанаты қайысша

Қайта-қайта созылып,
Қоғажайға тиеді.
Әуей желге ілессе,
Әсіре әуен біресе
Жіңішкеріп жібектей,
Тарайды осы түбекке.

* * *

Он алты жас.

Алыс ауыл. Апрель.

Бұзылған жол. Өкпек шығар – нәті жел.
Ақшам. Іңір. Көз байланып барады
Бір боз бала қақпа айналып барады.

Ойлайды ол: “Сұп-сұр қақпа мына дәу,
Қырсық болды-ау, ұят шығар сығалау”.
Ойлайды ол: “Сылтау етіп сәл затты,
Ең болмаса, күл төгуге шығар-ау”.

Ойлайды ол: “Бүгін айдың нешесі”
Соғады өкпек кеткендейін есесі!
Қараңғыда қақырайды қатқан тоң.
Құйттай ауыл әлдеқашан жатқанмен
Шуылдайды интернаттың көшесі.

Он алты жас. Алыс ауыл. Апрель.
Тәтті ұйқыда, қатты ұйқыда жатыр ел.
Сұр қақпаның ауласынан сөнді шам
Ойлайды енді ереңгі кеш сәтін ол.

Өз ойым, өз бетіммен міне, он жыл
Келемін дүние – көкпар додасында.
Он жылғы тәжірибе, тәлімім бар,
Тағдырым, таланымды таң асырма!
Заманым, енді мені баласынба!
22.08.76 ж.

ОРАМАЛ

Әр апта сайын әйелдер жуған орамал.
Тазарды деген, тәйірі, бір сөз ғой жорамал.
Теріңнің иісі түбіттей қайта бұрқырап,
Әтірдің иісі сәлден-ақ кейін жоғалар.

Сағыныш, сенім – шын махаббаттың тезі ғой,
Орамал берсе... ойлансын деген кезі ғой.
Кім тоқып берсе, орамал соның көзі де,
Кім көп сүртінсе, орамал соның өзі ғой.

Ескерткіш, белгі, сүртін сен мейлі, сүртінбе,
Ол орамалды маңдайға біткен мүлкім де.
Тағдырдың заңы талақ боп кетсе, әйелдер,
Тер иісін жуып тазартуларың мүмкін бе?..

СОҢҒЫ ҚОҢЫРАУ

Көктемгі аспанның жаңғырып дауысы бір күні,
Көз жауын алып құлпырар сосын қыр гүлі.
Хабарын алып жеттің бе, жаңа маусымның
Соңғы қоңырау – он жеті жастың күркірі.

Балалық шақтың оятып күллі өлкесін,
Балауса ойдың қасытып кенет желкесін.
Қимастық шақтың қып-қызыл жібін үзгендей,
Қимастық үні, не деген ғана еркесің!

Ертең-ақ, ертең толқындарымен тербеп кеп,
Теңіздей өмір төріне қарай төрлетпек.
Құлақтың бірақ құрышында қалар мәңгілік,
Сол қоңырау үні, сол бір топ бала, сол мектеп.

Сол қоңырау үні үмітпен бастап жол басын,
Арманға қосып алысқа тартар арнасын.

Сан қоңырауларды күмбірлетерсің,
дауысы тек

Он жеті жастың тазалығынан танбасын!

* * *

Таңғы шықтай тал түбіне ұйыған,
Тағдыр білер, қайда барып бұйырам.
Өзегіңді жарып шыққан әйтеуір,
Ей, табиғат, бір өзіңе сиынам.

Құмға сіңір, мекенім жер – лайым,
Көлге жеткіз, меруерт боп тұнайын.
Ей, табиғат, сен анасың, бір тамшың
Зая кетсе, жалғыз саған уайым.

Тамшы туар,
шырағданың, шырайың,

Аман болсын, кара Жерің, Күн, Айың!

Мен – балаңмын,

сені біреу мүсіркеп,

Аяр болса, жалғыз саған уайым.

ТЕЛЕФОНДА

Төлеу аға, телефонмен сөйлестік,

Сөйлестік те, екі түрлі ой кештік...

Жүрегіңнің естіп тұрмын дүрсілін,

Кей сөзіңді кейде естімей, кейде естіп.

Бір сөз жетіп, бір сөз кетіп ауаға,

Тар будкада жан ұшырдым, беу, аға!

Сен үздігіп, мен үзіліп айтқан сөз

Сағынышқа, жарайтындай дауаға.

- Ел аман ба, әжем қалай, қыс қалай?

Дегенімде ойым зулап ұшқаны-ай...

Ойым зулап,

Ақшығанақ адырдың

Жүрді үстінде,

Жүрекке ыстық тұстары-ай.

Жүрекке ыстық, жыңғыл төбе, арша бел,

Тобылғы сай қиып әкеп, қамшы өрер.

Ағажан-ай, аязында ақпанның

Ай жарықта шөп тасуға барса егер...

Деп ойладым, сен ойладың мүмкін мен

Оның бәрін ұмытты ма деп, кім білген.

...Интернаттың сары шанасы есімде,
Шөпке, отынға барар кезек бір-бірден.

Көз алдымнан соның бәрі бір минут
Зымырады-ай, бір қуаныш, бір мұң боп.
...Тарс еткіздім телефонның тұтқасын,
Ей, Сағыныш!

Сиқырыңды білдім деп.

ТОБЫҚ

Құдаша қыз маған бір тобық берген,
Сұраған соң тобығын тауып бергем.
- Не қалайсыз, - деген ол, меселімді
Қайтара алмай тұрса да қауіптенген.

Сақтасам да қаншама үміт қылып,
Тыншыққанмын,
ішімнен тынып тұрып,
- Іңкәріңіз сіздікі, - деген маған,
Базары өтіп кеткенін біліп тұрып.

Жанбаған соң көзінің әр шоғына,
Қанбаған соң сөзінің кәусарына,
Сақинасын сұрап ем,

сақинасы

Симай қалды тар болып саусағыма.

Құдашаға мен де бір тобық бергем,
Сұраған соң ол дағы тауып берген.
- Не қайлайсыз, - дегем мен үміттеніп,

Қалағанын айтуға қауіпенген.

Ән қалаған,

алдарқап алаңдауға,

«Құдашаны» қайырып тәмәмдағам.

Тәмәмдамай қайтейін – іңкәр дүние,

Оған да арман, айта алмай маған да арман.

ТҮС

Ұйқым сергек,

Мен қазір көп түс көрем,

Өң сияқты түстер бар сараласа.

Торғайдан суыт шығып,

Тосынға кеп түстенем,

Ұясына асыққан бал араша.

...Төбешігі Тосынның тау екен деймін,

Таудан өтіп кетейін, тәуекел деймін.

Тау артына тығылып қоныпты ауыл,

Таудан асу, әрине, көлікке ауыр...

«Шөміштөбе» басына жұртты үйіріп,

Нұрқан ақын сөйлеп тұр мұрт шиырып.

Арқам кеңіп жөнейді, содан ба әлде,

Кеудемді ашам саябыр сараң желге,

«Жауса,- деймін, - жарықтық, бұлт бұйырып».

Күн жаумайды, шаң құрғақ, ауа құрғақ,

Шәйі сағым шайқайды даланы ырғап.

Өртеңге өскен Қаракөл қамысына

Қараймын да, жазамын қаламымды ап.

Жыр тумайды, зіл дене құрысады,
Жырау ақын «жырла» деп ұрысады.
«Қарағайдың әуелі шанағын қақ,
Арқаң бар ма ед, жөнелсей, ал ағындап...»

Дейді маған Нүрекең, қиналамын,
(Қиын екен қинаған сыйлы адамың).
Қүдіретіңе, ақындық, өңім түгіл,
Түсімде де сенемін, иланамын!

ҮМІТ

Сенерім жалғыз сен ғана
Кеудемнің қоңыр күмбірі.
Сәбиім болып жол қара,
Бармақтай бағың бір күні
Жарқ етіп саған жолығар
Тал түсте бір таң туғандай.
Таңдайың сенің толы бал,
Маңдайы оның нұр болғай.

«Бәтір-ау, біздер мұнша уақ
Табыспай қайда жүрдік» деп,
Жанарларыңды бір шылап
Жаңа бір жайсаң тірлік боп,
Уыздай ұйып жөнелер
Бәрі кеп бұрау күйіне.
Дәл айтсам бар ғой мен егер
Бұл үміт дейтін дүние.

ШЕШЕМНІҢ БІР ХАТЫ

...Сен кеткен соң кешкісін суға бардым,
Сол шау өзен жататын қырда қалғып.
- Суға неге келдің, - деп тулап алды,
Су қараңғы топас бір толқын келіп,
Толқып тұрған кеудемнен тырнап алды.
Жаулығыммен жасырып, жарқабақта
Жалғыз тұрып жанарды сулап алдым.

- Иініңе иінағаш неге салдың,
Сезілген бе жоқтығы кара шалдың.
Қос ұл қайда, қараға қосып ең ғой
Бөліп беріп текемет, алашанды.

Қайда дейді келіндер, мың майысып,
Құрақ болып жүретін құрдай ұшып.
Тірі ұлдарың тұрғанда жалғыз жүрген
Қияңқысың немесе қимайысың.

Арықтау деп аяды, сөкті мені,
Парықтау жоқ баяғы көк мінезі.
Жарықтау боп тұрды іңір жалқын қырда,
Солықтап кеп самал жел өтті кезіп.

Мен келемін, сендерді ойлап келем,
Ойларымды сендерге арнап келем.
Екі шелек – екі отау,
екі отауды
Бір ағашпен көтеріп жалғап келем...

